

A Magyar Köztársaság Legfelsőbb Bírósága dr. Milcsarek László ügyvéd által képviselt felperesnek dr. Prihoda Anikó ügyvéd által képviselt I. rendű, II. rendű, III. rendű, IV. rendű, V. rendű, VI. rendű, VIII. rendű, IX. rendű, X. rendű, XI. rendű, XII. rendű, XIII. rendű, K. E.-né törvényes képviselő által képviselt XIV. rendű, kk. XV. rendű alperesek ellen tartási szerződés és adásvételi szerződés érvénytelenségének megállapítása iránt a Baranya Megyei Bíróságon 10.P.21.475/2007. számon megindított perében a Pécsi Ítéltábla 2008. november 13-án meghozott Pf.III.20.285/2008/4. számú jogerős ítélete ellen a felperes által 21. sorszám alatt benyújtott felülvizsgálati kérelem folytán meghozta az alábbi

i t é l e t e t :

A Legfelsőbb Bíróság a Pécsi Ítéltábla Pf.III.20.285/2008/4. számú jogerős ítéletét hatályában fenntartja.

A le nem rótt felülvizsgálati eljárási illetéket az állam viseli.

Ez ellen az ítélet ellen felülvizsgálatnak nincs helye.

I n d o k o l á s :

A jogerős hagyatékátadó végzés szerint a 2003. december 27-én végintézkedés hátrahagyása nélkül elhunyt néhai K. I.-né, született B. I. törvényes örökösei gyermekei: a felperes, az I., IV-XI. rendű alperesek. Tulajdonát képezte a ... alatti házasingatlan. A testvérek közötti hallgatólagos megállapodás az volt, hogy az ingatlan azé legyen, aki édesanyjukról utolsó éveiben gondoskodik. K. I.-né 1980. márciusától 1997. december 23-ig a IX. rendű alperessel élt együtt, aki ekkor tőle elköltözött. Ezt követően az I-II. rendű alperesek nyújtottak részére segítséget, ők gondoskodtak róla. 2000-ben egészségi állapota megromlott, agyi érlemeszesedés következtében kialakuló dementia és depresszió tünetei miatt az önálló életvitelre képtelenné vált. Felmerült szociális otthonban történő elhelyezése, majd az I. rendű alperes

és házastársa, a II. rendű alperes vállalták saját háztartásukban történő gondozását.

2000. december 21-én K. I.-né - a továbbiakban: jogosult - az I. és a II. rendű alperessel tartási szerződést kötött a tulajdonát képező - 3.000.000 forintra becsült értékű - ingatlanra oly módon, hogy annak tulajdonjoga az eltartók javára ingatlan-nyilvántartási átvezetésre nem kerül, azt rövid időn belül a jogosult értékesíti, és a tartás ellenértékét a vételár képezi. A tartási szerződés tárgyául szolgáló ingatlant a jogosult 2002. január 15-én eladta 3.000.000 forint vételárért a III. rendű alperesnek.

A jogosultnál 2001. januárjában a CT vizsgálat agyi érelmeszesedést mutatott, majd 2002. nyarától a szellemi leépülése egyre súlyosbodott. Állapotára tekintettel a ... Városi Bíróság a 2003. november 25-én jogerőre emelkedett ítéletével cselekvőképességet kizáró gondnokság alá helyezte.

A felperes elsődleges kereseti kérelmében annak megállapítását kérte, hogy a 2000. december 21-ei tartási és a 2002. január 15-ei adásvételi szerződés nem jött létre, mert a K. I.-né névaláírás nem a jogosulttól származik. Másodlagosan mindkét szerződés érvénytelenségének megállapítását kérte azt állítva, hogy a szerződéskötések időpontjában a jogosult gondnokság alá helyezés nélkül is cselekvőképtelen állapotban volt.

Az elsőfokú bíróság ítéletével a keresetet elutasította. A rendelkezésre álló bizonyítékok mérlegelésével - beszerzett orvosi dokumentációk, tanúvallomások, az okiratokat szerkesztő és ellenjegyző ügyvédek vallomásai, valamint dr. F. L. igazságügyi elmeorvos szakértő és H. Cs. igazságügyi kézírás-szakértő szakértői véleményei alapján - úgy foglalt állást: Mindkét vitatott szerződésen és a tartási szerződéssel egyidejűleg aláírt ügyvédi tényvázlaton, valamint a mintául szolgáló iratokon szereplő K. I.-né aláírás grafikai szerzője egyazon személy. A felperes kétséget kizáróan nem tudta bizonyítani, hogy a tartási, valamint az adásvételi szerződés megkötésének időpontjában a jogosult cselekvőképtelen állapotban volt. A kirendelt igazságügyi orvos szakértő véleményét ítéltelése alapjául - mint aggálytalant - elfogadta, különös figyelemmel arra, hogy e szakértő járt el a gondnokság alá helyezés iránti polgári peres eljárásban is, ahol a jogosultat megvizsgálta. Kétségtelen, hogy 2003. júliusában - a vizsgálat időpontjában - a jogosult belátási képessége tartósan, teljes mértékben hiányzott egy előrehaladott szellemi leépülés következtében, azonban az agyi érelmeszesedés talaján kialakult agykárosodás egy hosszú lefolyású betegség, amely enyhe tünetekkel indul és a hosszú folyamat végstádiuma, amit a szakvélemény csak a jogosult halála előtt néhány hónappal rögzített. Az orvosi leletekből, kórházi iratokból és a szakvélemény alapján az elsőfokú bíróság azt állapította meg, hogy 2000. december 21-én, a tartási szerződés megkötésének időpontjában a jogosult betegsége még

kezdeti stádiumban volt, ezért minimális szerződéskötési képességgel rendelkezett. 2002. január 15-én az adásvételi szerződés megkötésének időpontjáig egészségi állapota rosszabbodott ugyan, de feltételezhetően ebben az időben is rendelkezett szerződéskötési képességgel. A drasztikus állapotrosszabbodás 2002. nyaratól kezdődött, a teljes leépülése pedig 2003-ban következett be. Az igazságügyi orvosszakértői vélemény megállapításait az okiratokat szerkesztő ügyvéd tanúvallomása is alátámasztotta, ezért a felperes grafológus szakértő kirendelésére irányuló bizonyítási indítványát mint sürgősséget, elutasította.

A felperes fellebbezése folytán eljáró másodfokú bíróság az elsőfokú bíróság ítéletét helybenhagyta. Az elsőfokú bíróság által megállapított tényállást ítélezése alapjául elfogadta és egyetértett az arra alapított jogi következtetéseivel is. Az elsőfokú bíróság indokolását kiegészítette a tartási szerződés megkötése idején hatályban volt Ptk. 18. § (3) bekezdésében foglaltakkal, amely szerint: gondnokság alá helyezés nélkül is cselekvőképtelen nagykorú személy jognyilatkozatát cselekvőképtelenség miatt nem lehet semmisnek tekinteni, ha tartalmából és körülményeiből arra lehet következtetni, hogy a jognyilatkozat a fél cselekvőképessége esetén is indokolt lett volna. Ezzel egyezően rendelkezik az adásvételi szerződés idején és jelenleg is hatályos Ptk. 17. § (3) bekezdése azzal az eltéréssel, hogy ez a szabály a végintézkedésekre nem vonatkozik.

A kifejtettek szerint az önmaga ellátására képtelen jogosult - a tartási szerződés 2. pontja szerint - több gyermeke közül kizárólag az I. rendű alperesre számíthatott. Idős korára, egészségi állapotára, betegségére tekintettel ezért kötött vele és házastársával, a II. rendű alperessel tartási szerződést. Amennyiben szociális otthonban történő elhelyezésére került volna sor, ellátásának fedezetül kizárólag a tulajdonát képező ingatlan vételára szolgáltatott volna, tehát ebben az esetben is értékesíteni kellett volna az ingatlant. Az I-II. rendű alperesek a tartási szerződésben vállalt kötelezettségeiknek eleget tettek mindaddig, amíg a jogosult kórházi ápolásra nem szorult.

A jogerős ítélet ellen a felperes élt felülvizsgálati kérelemmel, amelyben annak hatályon kívül helyezését és az elsőfokú bíróság ítéletének keresete szerinti megváltoztatását kérte. Álláspontja szerint az ügyben eljáró bíróságok a jogvita elbírálásához szükséges körben a tényállást nem derítették fel teljesen. A hiányos, iratellenes, a bizonyítékok okszerűtlen mérlegelésén alapuló tényállásból levont jogi következtetések tévesek, ezért a jogerős ítélet megalapozatlan, jogszabálysértő. Sérelmezte, hogy az eljáró bíróságok döntésüket kizárólag a kirendelt igazságügyi elmeorvos szakértői véleményre alapították; mellőzték az igazságügyi grafológus szakértő kirendelésére irányuló bizonyítási indítványát; nem hallgatták meg a kezelő-orvosokat, figyelemmel

arra, hogy az alperesek a titoktartás alól a felmentést nem adták meg részükre. Az eljáró bíróságok megsértették a Pp. 206. § (1) bekezdésében és a Pp. 221. § (1) bekezdésében foglaltakat. Tévesen állapították meg, hogy a jogosult belátási képességgel rendelkezett a tartási és az adásvételi szerződés megkötésének az időpontjában.

A felperes felülvizsgálati kérelme nem alapos.

A Pp. 270. § (2) bekezdése és a 275. § (3) bekezdése együttes értelmezéséből következően az eredményes felülvizsgálat alapja az anyagi jogi jogszabálysértés vagy az ügy érdemi elbírálására lényeges kihatással bíró eljárási jogszabálysértés megvalósulása.

A felperesnek a támadott jogerős ítéletet sérelmező érvelése azon alapul, hogy az eljáró bíróságok eljárási szabályt sértettek, mivel mellőzték a - szerinte - szükséges bizonyítékok beszerzését és a rendelkezésre álló bizonyítékok okszerűtlen mérlegelésével hozták meg döntésüket.

Az ítéletben foglalt tényállás megállapítása akkor lehet az ügy érdemi elbírálására kihatóan jogszabálysértő, ha a Pp. 163. § (1) bekezdésében foglaltak megszegésével a jogvita elbírálásának alapjául szolgáló tények felderítésére azért nem került sor, mert a bíróság a bizonyításra kötelezett fél számára bizonyítási indítványa előterjesztését nem tette lehetővé, a bizonyítatlanság következményeit a Pp. 3. § (3) bekezdését megsértve a bizonyításra kötelezett fél ellenfelének terhére értékelte, vagy a felvett bizonyítás eredményére alapítottnak a Pp. 206. § (1) bekezdésében foglaltakat megszegte és a logika szabályait megsértve állapított meg tényeket.

A jelen perben az említett jogszabálysértések egyike sem volt megállapítható. Az adott esetben a felperest terhelte annak kétséget kizáró bizonyítása - Pp. 164. § (1) bekezdés -, hogy a jogosult a tartási szerződés megkötésének időpontjában - 2000. december 21-én -, továbbá az adásvételi szerződés megkötésekor - 2002. január 15-én - olyan állapotban volt - Ptk. 17. § (1) bekezdése -, hogy ügyei viteléhez szükséges belátási képessége tartósan vagy a jognyilatkozata megtételekor átmenetileg teljesen hiányzott. Ennek az állapotnak a megállapításához a Pp. 177. § (1) bekezdése szerint olyan különleges szakértelem szükséges, amellyel a bíróság nem rendelkezik, ezért a bíróság helyesen szakértőt rendelt ki. A Pp. 182. § (3) bekezdése szerint, ha a szakvélemény homályos, hiányos, önmagával vagy más szakértő véleményével, illetve a bizonyított tényekkel ellentétben állónak látszik, vagy helyességéhez egyébként nyomatékos kétség fér, a szakértő köteles a bíróság felhívására a szükséges felvilágosítást megadni.

Az eljáró bíróságok a bizonyítandó tényeket és körülményeket a maguk összességében helytállóan értékelték. A Legfelsőbb Bíróság is

úgy ítélte meg, hogy aggálytalan és alapos dr. F. L. igazságügyi ideg-elmeorvos szakértő szakvéleménye, aki a teljes kórelőzmény, orvosi dokumentáció ismeretében, a jogosult személyes vizsgálatát követően foglalt állást akként, hogy a jogosult ügyei viteléhez szükséges belátási képességének hiánya a jognyilatkozatok megtételekor - 2000. december 21-én, valamint 2002. január 15-én - kétséget kizáró módon nem volt megállapítható. A felperes által indítványozott grafológus szakértői vélemény nem alkalmas az ideg-elmeorvos szakértői vélemény megdöntésére, ezért az eljáró bíróságok mint szükségtelent helyesen mellőzték a kért szakértő kirendelését. Arra figyelemmel, hogy a teljes orvosi dokumentációt a per anyagává tették, a kezelő-orvosok meghallgatásától további eredmény nem volt várható, ezért sem értékelhető az alperesek terhére a titoktartás alóli felmentés hiánya.

A bírói gyakorlat egységes ateckintetben, hogy csak az adott helyzetben és adott körülmények között lehet elbírálni azt: a cselekvőképtelen személy jognyilatkozata cselekvőképessége esetén is indokolt lett volna. Az adott jognyilatkozat tartalmának és körülményeinek mérlegelésével lehet következtetést levonni arra vonatkozóan, hogy a gondnokság alá helyezés nélkül is cselekvőképtelen személy e jognyilatkozatát cselekvőképes állapotban is indokoltan megtette volna. A jelen ügyben a másodfokú bíróság a jognyilatkozatokból, azok megtételének körülményeiből, tartalmukból helytállónan jutott arra a következtetésre, hogy az adott esetben mindenféleképpen elvárható és indokolt volt a jogosult jognyilatkozatának megtétele. A szerződéskötésekre - mindkét alkalommal - a jogosult érdekében került sor, tekintettel arra, hogy az önmagáról gondoskodni képtelen állapotban lévő jogosult kilenc gyermeke közül kizárólag az I. rendű alperesre és annak házastársára, a II. rendű alperesre számíthatott. A gyermekek között létrejött hallgatólagos megállapodás is az volt, hogy az ingatlan azé legyen, aki édesanyjukról utolsó éveiben gondoskodik. Az I. és II. rendű alperes szerződéses kötelezettségének eleget tett. Következésképpen - a jogosult érdekeire figyelemmel - a szerződések megkötésére, a jognyilatkozatok megtételére indokoltan került sor. A másodfokú bíróság ezért helyesen jutott arra a következtetésre, hogy ez okból nem lehet semmisnek tekinteni a keresettel támadott szerződéseket.

A Legfelsőbb Bíróság - az előzőekben kifejtettekre alapítottnan - a másodfokú bíróság jogerős ítéletét, amely nem sérti a felülvizsgálati kérelem alapjaként hivatkozott jogszabályi rendelkezéseket, a Pp. 275. § (3) bekezdésében foglaltak alkalmazásával hatályában fenntartotta.

A felperes személyes költségmentessége folytán le nem rótt felülvizsgálati eljárási illetéket a 6/1986. (VI.26.) IM rendelet 13. § (1) bekezdése és 14. §-a alapján az állam viseli.

A Legfelsőbb Bíróság a felülvizsgálati kérelmet a Pp. 274. § (1) bekezdése alapján tárgyaláson kívül bírálta el.

Budapest, 2009. szeptember 30.

*Dr. Orosz Árpád s.k. a tanács elnöke, Dr. Csentericsné Dr. Ágh Bíró
Ágnes s.k. előadó bíró, Dr. Szabó Julia s.k. bíró*

K.Gyné

A kiadmány hitelével:

bírósági tisztviselő